

Αρχαιολογικό Μουσείο Αργοστολίου Κεφαλονιάς

Δρ Μιχάλης Πετρόπουλος

Αρχαιολόγος
Διευθυντής ΣΤ' ΕΠΚΑ Πατρών

Το Αρχαιολογικό Μουσείο του Αργοστολίου (εικ. 1) βρίσκεται στο κέντρο της πόλης, στη μεγάλη πλατεία με το άγαλμα της Ειρήνης, τα Δικαστήρια και το θέατρο Κέφαλος. Πίσω από το θέατρο βρίσκεται το Ιστορικό Μουσείο της Κεφαλονιάς, που ίδρυσε η οικογένεια Κοσμετάτου. Το Αρχαιολογικό Μουσείο στεγάζεται σε σύγχρονο κτήριο που κτίστηκε το 1957, ύστερα από την καταστροφή του πρώτου Μουσείου στον φοβερό σεισμό του 1953, κατά τον οποίο, εκτός από τις ανθρώπινες ζωές, απώλεστηκαν και πολλά αρχαία αντικείμενα, που προέρχονταν από παραδόσεις και από τις πρώτες συστηματικές ανασκαφικές έρευνες στην Κεφαλονιά του Π. Καββαδία και του κεφαλλονίτη αρχαιολόγου Σπ. Μαρινάτου. Οι έρευνές τους, τις οποίες είχε χρη-

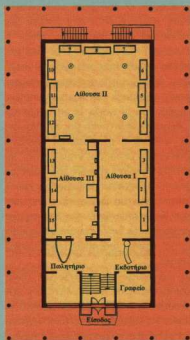

1. Το Μουσείο Αργοστολίου.

ματοδοτήσει ο Ολλανδός Α.Ε.Η. Γοεκοορ, διεξήχθησαν στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα και απέβλεπαν στην αναζήτηση, προσπάθων, της ομηρικής Ιθάκης και στη διερεύνηση της προϊστορικής Κεφαλονιάς, με την ανασκαφή μιας σειράς μυκηναϊκών νεκροταφείων. Βεβαίως, οι ανασκαφές στο νησί είχαν αρχίσει από τον 19ο αιώνα, την περίοδο της Αγγλοκρατίας, αλλά είχαν κυρίως αρχαιοκαπιλική μορφή. Έτσι, πολλά από τα ευρήματα του μυκηναϊκού νεκροταφείου των Μαρακατών στην κοιλάδα της Λιβαθούς, το οποίο είχε ανασκάψει ο ελβετικός καταγωγής στρατηγός-διοικητής του νησιού Φίλιπ γιτ Μπασέ στις αρχές του 19ου αιώνα, βρίσκονται σήμερα στο Μουσείο του Νεσατέλ της Ελβετίας.

Αλλά και το νέο κτήριο, την έκθεση των αρχαιοτήτων του οποίου επιμελήθηκαν κυρίως οι αρχαιολόγοι Αικ. Δεσπίνη και Π. Καλλιγιάς, κτιήθηκε

σοβαρά από τους συχνούς σεισμούς που έπληξαν το νησί τις δεκαετίες του '80 και του '90, γι' αυτό και χρειάστηκε η ριζική επισκευή του, που ξεκίνησε το 1998 και ολοκληρώθηκε το 2002 από τον τότε Προϊστάμενο της ΣΤ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και μετέπειτα Γενικό Διευθυντή Αρχαιοτήτων Λ. Κολώνα, ο οποίος ήταν υπεύθυνος και για την επανέκθεση. Το Μουσείο Αργοστολίου είναι ορθογώνιο σε κάτοψη και περιβάλλεται από τσιμεντένιους πολυπλευρους κίονες και στις τέσσερις πλευρές, που υποστηρίζουν ένα περιμετρικό στέγαστρο. Αποτελεί το κεντρικό Μουσείο της Κεφαλονιάς, γι' αυτό και με την τελευταία επανέκθεση έγινε προσπάθεια αφενός μεν να αντιπροσωπευθεί κατά το δυνατόν ολόκληρο το νησί, αφετέρου δε να εμπλουτιστεί και με τα ευρήματα των νεότερων ανασκαφών. Οι παλαιές κινητές προθήκες καταργήθη-

2. Κάτοψη Μουσείου Αργοστολίου.

καν και κατασκευάστηκαν νέες, σταθερές, εντοιχισμένες και με εσωτερικό φωτισμό. Δεδομένων των συχνών σεισμών, οι βάσεις κατασκευάστηκαν από μαλακό υλικό, φελιζόλ, ώστε τα εκθέματα να μην καταστρέφονται σε τυχόν πτώση τους. Είναι ένα υλικό που είχε δοκιμαστεί ήδη στο νέο Αρχαιολογικό Μουσείο του Αιγίου, στο οποίο λειτουργήσει αποτελεσματικά στο σεισμό των 6,2 R, που έπληξε την πόλη το 1995.

Στο υπόγειο του κτηρίου υπάρχουν οι αποθήκες και οι βοηθητικοί χώροι, ενώ μία αίθουσα που προορίζεται να λειτουργήσει μελλοντικά ως χώρος περιοδικών εκθέσεων.

Η έκθεση αναπτύσσεται σε τρεις χώρους του υπερυψωμένου ισόγειου και σε μια διαδρομή σε σχήμα Π, από δεξιά προς τα αριστερά (εικ. 2). Στους τοίχους και στο εσωτερικό των προθηκών υπάρχουν αναλυτικά ενημερωτικά κείμενα.

Το εκδοτήριο των εισιτηρίων και το πωλητήριο του ΤΑΠΑ βρίσκονται στον προθάλαμο.

Η ιστορία του νησιού από την Παλαιολιθική Εποχή έως την Ύστερη

πρώτη φορά η ονομασία Κεφαλληνία απαντά στον Ηρόδοτο, ενώ ο Όμηρος αποκαλεί το νησί Σάμη ή Σάμο και Κεφαλλήνες όχι μόνο τους κατοίκους του, αλλά και αυτούς των γειτονικών νησιών, που ήταν υπόκοι του Οδυσσέα, Βασιλιά της Ιθάκης. Το όνομα Κεφαλληνία το έλαβε, κατά την παράδοση, από τον Κέφαλο, γιο του Διονέως, που έφθασε εκεί φυγάζ από την Αθήνα, ύστερα από τον ακούσιο φόνο της συζύγου του Πρόκριδος, θυγατέρας του Ερεχθέως. Μαζί με τον Αμφιτριώνα ξεδιώξαν τους παλαιότερους κατοίκους, τους Ταφίους ή Τηλεβόες. Ίσως το όνομα των Ταφίων έχει επιβιώσει στο νοτιοδυτικό τμήμα του νησιού, όπου βρίσκεται η Μονή Ταφίου. Οι Κεφαλλήνες πιθανώς διαπεραιώθηκαν στο νησί κατά τη Μυκηνναϊκή περίοδο. Κατά τον Πλίνιο, έως τότε ονομαζόταν Μέλαινα, από την ποιικιλία της μαύρης αυτοφρούς ελάτης που καλύπτει το μεγαλύτερο βουνό του νησιού, τον Αίνο. Από τον Στρά-

3. Χρυσό κάλυμμα καθρέφτη ή λαβής ξίφους από το μυκηνναϊκό νεκροταφείο της Λακκίθρας, ΥΕ IIIA2-F περίοδος, 1390/70-1060/40 π.Χ.

χουν πολλές και διαφορετικές απόψεις. Έτσι, η ομηρική Ιθάκη ταυτίζεται από άλλους με τη σημερινή Ιθάκη, από άλλους με τη Λευκάδα, ορισμένοι την τοποθετούν στις απέναντι ακαρνανικές και αιτωλικές ακτές, ενώ πολλοί είναι εκείνοι που θεωρούν ως ομηρική Ιθάκη την Κεφαλονιά. Στις τοπικές κοινωνίες, ιδίως σε αυτές της Ιθάκης και της Κεφαλονιάς, η ταύτιση της Ιθάκης του Οδυσσέα έχει αναχθεί σήμερα σε ύψιστης σημασίας ζήτημα. Η διαμάχη που έχει ξεσπάσει υποδαυλίζεται έντονα και από ιστοριοδίφους, αλλά δυστυχώς και από τοπικούς παράγοντες, ορισμένοι από τους οποίους φθάνουν στο σημείο να αμφισβητούν τα πορίσματα της επιστήμης και να απειλούν με μινύσεις επιστήμονες που εκφράζουν αντίθετες απόψεις από τις δικές τους. Το πράγμα, αν δεν είναι επικίνδυνο, είναι το λιγότερο κωμικό, αφού παραγνωρίζεται το γεγονός ότι μόνο υποθέσεις μπορούν να γίνουν, μια και δεν πρόκειται να βρεθούν σύγχρονες του Οδυσσέα γραπτές μαρτυρίες που θα τις επιβεβαιώσουν. Αρκεί οι υποθέσεις να είναι σοβαρές και να στηρίζονται σε αρχαιολογικές ενδείξεις, και όχι στην προσαπείθεια απόδοσης των γεωγραφικών περιγραφών του Ομήρου σε συγκεκριμένους τόπους των παραπάνω περιοχών, διότι οι περιγραφές είναι αφενός μεν ποιητικές, αφετέρου δε τόσο γενικές, ώστε μπορούν με μεγάλη ευκολία να ταυριάζουν σε πολλούς χώρους. Το βασικό επιχείρημα για την ταύτιση της Κεφαλονιάς με την ομηρική Ιθάκη είναι, κατά τον Σπ. Μαρινάτο, το γεγονός ότι στην Κεφαλονιά έχουν

4. Αίθουσα 2, προθήκες με μυκηνναϊκά ευρήματα.

Ρωμαϊκή περίοδο ξεδιπλώνεται μέσα από το εκθεσιακό πρόγραμμα, το οποίο συμπληρώνει τις πληροφορίες των γραπτών πηγών. Για

βλωση τέθηκε για πρώτη φορά το λεγόμενο ομηρικό ζήτημα, δηλαδή το ζήτημα της ταύτισης της ομηρικής με την κλασική Ιθάκη. Σήμερα υπάρ-

5. Γυάλινα αγγεία από το ρωμαϊκό νεκροταφείο της Σάμης.

Βρεθεί πολλές μυκηναϊκές θέσεις, σε αντίθεση με τη σημερινή Ιθάκη, όπου τα μυκηναϊκά ευρήματα είναι ελάχιστα, και επομένως δεν θα μπορούσε να είναι η έδρα ενός τόσο σημαντικού μυκηναϊκού βασιλείου, όπως ο Οδυσσεύς. Βεβαίως, με τις συστηματικές έρευνες των τελευταίων χρόνων, τα μυκηναϊκά ευρήματα της Ιθάκης πολλαπλασιάστηκαν, ιδίως στην περιοχή του Πίω Αετού, όπου πραγματοποιείται συστηματική ανασκαφή από τον καθηγητή Σ. Συμεωνίδη. Αλλά και στην Κεφαλονιά, στο νοτιότερο τμήμα της, κοντά στον Πόρο, ανασκάφηκε μεγάλος θολωτός μυκηναϊκός τάφος, ο οποίος θεωρείται βασιλικός από τον ανασκαφέα του Λ. Κολώνα.

Η Κεφαλονιά, αν και σε θέση ιδιαίτέρως στρατηγική, αφού βρίσκεται στην έξοδο του Κορινθιακού Κόλπου και στο σταυροδρόμι των εμπορικών θαλάσσιων δρόμων μεταξύ Ανατολής-Δύσης και Βορρά-Νότου, εντούτοις, επειδή βρισκόταν στην περιφέρεια του αρχαίου ελληνικού κόσμου, είχε μικρή συμμετοχή στα πράγματα της Ελλάδας και γι' αυτό λίγες είναι και οι πληροφορίες των αρχαίων πηγών γι' αυτήν. Ο συνδυασμός των λιγοστών αρχαίων πηγών και των αρχαιολογικών ανα-

σκαφών, που άρχισαν, όπως είπαμε, ήδη από τον 19ο αιώνα, μας δίνει μια πληρέστερη εικόνα της ιστορίας της.

Τα παλαιότερα ευρήματα ανάγονται στη Μέση και Ανώτερη Παλαιολιθική περίοδο και τα σημαντικότερα από αυτά προέρχονται από το Φισκάρδο, τη Σάμη και τη Σκάλα. Η Νεολιθική περίοδος αντιπροσωπεύεται προπάντων από τη σπηλιά της Δράκαινας, κοντά στον Πόρο, στην οποία γίνεται συστηματική ανασκαφή από την Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλιολογίας, ενώ οι άλλες νεολιθικές θέσεις βρίσκονται στη Σκάλα και τα Κοκκολάτα. Η Πρωτοελλαδική περίοδος δεν έχει ακόμη συστηματικά ερευνηθεί και αντιπροσωπεύεται κυρίως από επιφανειακά ευρήματα από τη νότια και νοτιοανατολική πλευρά του νησιού. Αντίθετα, η Μεσοελλαδική περίοδος είναι γνωστή τόσο από τις ανασκαφές των κιβωτιόσχημων τάφων στις Καγκέλισες των Κοκκολάτων, όσο και από τυχαία ευρήματα στο Κορνέλλο, στα Περατάτα, στην Κράνη, στο Κακό Λαγκάδι και στα Κουρουπάτα.

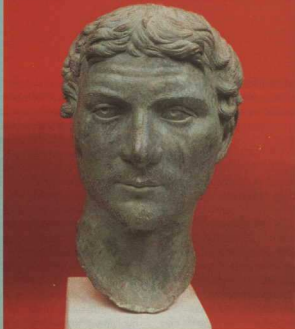
Τα ευρήματα των παλαιότερων αυτών περιόδων του νησιού εκτίθενται στις δύο πρώτες προθήκες της πρώ-

της αίθουσας και για πρώτη φορά γίνονται προσιτά και τα ευρήματα της Δράκαινας στην προθήκη 2. Η συνέχεια της ιστορίας του νησιού κατά την Υστεροελλαδική περίοδο παρουσιάζεται στην προθήκη 3, στην οποία εκτίθενται τα ευρήματα από τους λακκοειδείς και τους δύο θολωτούς τάφους των Κοκκολάτων. Στην ίδια αίθουσα και στην αριστερή πλευρά έχουν αναρτηθεί ιστορικές εικόνες από τις παλιές ανασκαφές.

Κατά την Υστεροελλαδική ή Μυκηναϊκή περίοδο παρατηρείται μια σημαντική αύξηση των εγκαταστάσεων σε ολόκληρο το νησί και στην περίοδο αυτή ο Π. Καλλιγιάς βλέπει τη διαίρεση σε τέσσερα βασίλεια και την αρχή της δημιουργίας των τεσσάρων μεταγενέστερων κλασικών πόλεων του νησιού, της Κράνης, κοντά στο σημερινό Αργοστόλι, της Σάμης, όπου και η σημερινή, των Πρόννων, κοντά στον Πόρο, και της Πάλμης, κοντά στο Ληξούρι. Το νησί ήταν χωρισμένο σε τέσσερις χώρες, τις οποίες εκμεταλλεύταν η κάθε πόλη. Η Κράνη κατείχε το κεντρικό και πιο εύφορο τμήμα του νησιού, με την πεδιάδα της Λιβαθούς, η Σάμη το βορειοανατολικό, οι Πρόννοι το νότιο και η Πάλη το δυτικότερο, την Παλική χερσό-

νπο. Παρά το γεγονός ότι και οι τέσσερις πόλεις έχουν ακροπόλεις των κλασικών-ελληνιστικών χρόνων, εντούτοις καμιά δεν σώζει ίχνη μυκηναϊκής οχύρωσης. Μόνο στη Σάμη η θέση Βίγλα θεωρείται ως πιθανή μυκηναϊκή ακρόπολη. Η μυκηναϊκή περίοδος του νησιού αντιπροσωπεύεται κυρίως από τα ευρήματα των πολυάριθμων μυκηναϊκών θαλαμοειδών και των λίγων θαλωτών τάφων, ορισμένοι τύποι των οποίων έχουν άμεση σχέση ή κατάγονται από την Αχαΐα και την Ηλεία, τις πλησιότερες δηλαδή ηπειρωτικές ακτές προς το νησί. Αντιθέτως, οι εντοπισμένοι μυκηναϊκοί οικισμοί είναι πολύ λιγότεροι.

Η Μυκηναϊκή περίοδος του νησιού συνεχίζεται και στις εννέα προθήκες της αίθουσας 2 (προθήκες 4-12, εικ. 3, 4). Ιδιαίτερες σημαντικές είναι η προθήκη 11, όπου για πρώτη φορά εκτίθενται τα ευρήματα του θαλωτού βασιλικού τάφου των Τζαννάδων του Πόρου, πήλινα αγγεία, χρυσά αντικείμενα, ειδώλια, σφραγιδες, εργαλεία, περόνες, κ.λπ. Στην προθήκη 12 βρίσκονται τα παλαιότερα μυκηναϊκά ευρήματα του νησιού, που ανάγονται στην ΥΕ ΙΙΒ-ΙΙΙΑ1 περίοδο (1520/1480-1390/1370 π.Χ.). Στην αίθουσα 3 (προθήκες 13-15) εκτίθενται τα ευρήματα των ιστορικών χρόνων. Ύστερα από την εντυπωσιακή αύξηση των μυκηναϊκών θέσεων, κατά την Πρωτογεωμετρική και τη Γεωμετρική περίοδο (11ος-8ος αι. π.Χ.), το νησί δείχνει εικόνα εγκατάλειψης και τα ευρήματα είναι πενιχρά. Ίσως η εικόνα αυτή να είναι ψευδής και τα ευρήματα των αντί-

6. Χάλκινη κεφαλή του αυτοκράτορα Γαλλίνου. Βρέθηκε στο συγκρότημα των ρωμαϊκών λουτρών της Σάμης, γνωστότερων ως Ρωκόσπητο. 3ος αι. μ.Χ.

στοιχών περιόδων να μην έχουν ακόμη βρεθεί, διότι πρόσφατα σχετικά, στις από παλαιά γνωστές θέσεις Ζερβάτι και Μετοξάτα, προστέθηκαν η Σάμη και η αρχαία Πάλη. Εξάλλου η Κεφαλονιά βρίσκεται επάνω στον θαλάσσιο δρόμο προς τη Δύση και είναι λογικό ότι χρησιμοποιήθηκε κατά την ίδρυση των αποικιών στη Δυτική Ελλάδα και την Κάτω Ιταλία ως ενδιάμεσος σταθμός. Από την Αρχαϊκή περίοδο τα στοιχεία ότι μόνο είναι περισσότερα, αλλά και σημαντικότερα, αφού βρέθηκαν και δύο ναοί, στις Μηνιές και στη Σκάλα. Η Κλασική περίοδος χαρακτηρίζεται από την ίδρυση των τεσσάρων πόλεων (Κεφαλληνιακή Τετράπολη) με την πολιτική συνένωση των διάσπαρτων οικισμών τους και την οχύρωση των ακροπόλεών τους. Η συνένωση πρέπει να έγινε στο Β' μισό του 5ου αι. π.Χ., γιατί ο λίγο παλαιότερος Ηρόδοτος αναφέρεται ακόμη στους Παλές και όχι στην Πάλη, ενώ οι ακροπόλεις είναι μεταγενέστερες από την ίδρυση των πόλεων.

Το 189/8 η Κεφαλονιά υποκίπηε στους Ρωμαίους και ο Γάιος Αντώνιος, θεός του Μάρκου Αντωνίου, ίδρύει κατά τον Στράβωνα νέα πόλη, τον Πάνορμο, μάλλον στο σημερινό Φισκάρδο, όπου έχει έλθει στο φως μεγάλο οργανωμένο ρωμαϊκό νεκροταφείο. Αλλά στη σημαντικότερη πόλη του νησιού κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο αναδεικνύεται

η Σάμη, λόγω της σημασίας του λιμανιού της ως ενδιάμεσου σταθμού στην επικοινωνία με την Ιταλία. Τα πολλά ευρήματα της τελευταίας θα στεγαστούν στο Μουσείο της που ετοιμάζεται, ενώ δείγματα από αυτά εκτίθενται και στο Μουσείο του Αργοστολίου (εικ. 5), ώστε ο επισκέπτης να αποκτήσει μια συνολική εικόνα του νησιού. Οι Ρωμαίοι γοητεύονται από την καταπράσινη φύση και τα θέλητρα της Κεφαλονιάς και κατασκευάζουν σε αρκετές παραθαλάσσιες περιοχές της πολυτελείς επαύλεις.

Χαρακτηριστικά ευρήματα της Κεφαλληνιακής Τετράπολης, αλλά και μεμονωμένων θέσεων, από τα κλασικά έως και τα ρωμαϊκά χρόνια εκτίθενται στις τρεις προθήκες της τελευταίας αίθουσας (εικ. 7), πήλινα και γυάλινα αγγεία, χρυσά κοσμήματα, πήλινες κεραμώσεις, ειδώλια, ανάγλυφα πλακίδια, λίθινα αρχιτεκτονικά μέλη, επιγραφές, μικρό ψευδοτώ δάπεδο από το Ιερό του Ποσειδώνα στη Βάλτσα του Ληξουρίου και χάλκινη κεφαλή του αυτοκράτορα Γαλλίνου (εικ. 6).

7. Πήλινος δίσκος τέλους 4ου-αρχών 5ου αι. π.Χ., με ανάγλυφη παράσταση Νυμφών, που χορεύουν υπό τους ήκους της σύριγγας του Πανός. Βρέθηκε στο σπλήσιο της Μελισσιάνης ανάμεσα στη Σάμη και την Αγ. Ευφημία.

Βιβλιογραφία

- ΚΑΛΛΙΓΑΣ Π., «Αρχαιολογικό Μουσείο Αργοστολίου», ΑΔ 28 (1973), β2, σ. 425-426.
 ΚΟΛΩΝΑΣ Λ./ΜΟΣΧΟΣ Γ., *Οδηγός Αρχαιολογικού Μουσείου Αργοστολίου*, 2000.
 PETROPOULOS M., *Cefalonia, Enciclopedia dell'Arte Antica, Secondo Supplemento 1971-1994*, II, σ. 88-90.
 SOUYOUDZOGLOU-HAYWOOD CHR., *The Ionian Islands in the Bronze Age and Early Iron Age 3000-800 BC*, Liverpool 1999.
 ΣΩΤΗΡΙΟΥ Α., «Νεότερα στοιχεία της αρχαίας μνημειακής τοπογραφίας της νήσου Κεφαλονιάς», *Πρακτικά του 11ου Πανεπιστημίου Συνεδρίου Θεσσαλονίκης 2000*, τόμ. 1, σ. 105-123.